

2. Тетарчук І. В., Дяків Т. Є. Цивільне право України [текст]: Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 202 с.
3. Пучковська І. Й. Теоретичні проблеми забезпечення зобов'язань: дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук.: 12.00.03. Харків, 2018. 485 с.
4. Слома В. М. Розвиток інституту забезпечення виконання зобов'язань у цивільному законодавстві. Українські наукові записки, 2006, №1(17). С. 103-107.
5. Способи забезпечення виконання зобов'язань. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/sposoby-zabezpechennya-vykonannya-zobovyazan/>
6. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 20 серп. 2019 р.: (офіц. текст). К.: Паливода А. В., 2019. 448 с.

Безух О.
*студентка II курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник:
викладач кафедри цивільного права
і процесу ТНЕУ*

Паращук Л.Г.

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ІПОТЕЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН

З часів становлення цивільного права зростання товарообігу і кількості угод вимагало належних способів забезпечення виконання зобов'язань, щоб кожна зі сторін була впевнена в своїй майновій безпеці. Однією з форм забезпечення зобов'язань стала застава, яка зуміла стати якісним засобом захисту майнових інтересів кредиторів. Але, з'явившись, вона не стала раз і назавжди визначеною у своїй конструкції, а еволюціонувала разом з розвитком економіки, права, реагувала на потреби суспільства.

В силу різноманітності предметів застави виникла необхідність диференціації правового регулювання заставних відносин. Нерухомість, яка ставала предметом застави, в силу більшої цінності та особливого місця в економічних відносинах, потребувала появи спеціальних правил, регулюючих її заставу. В результаті з'явилася іпотека як форма застави, об'єктом якої виступає нерухомість.

Питання цивільно-правового регулювання виникнення іпотечних правовідносин досліджувалися в наукових працях багатьох цивілістів. Зокрема, до проблем іпотекізу верталися: А. Герц, М. Дякович, О. Євтух, І. Жилінкова, С. Кручок, Р. Майданик, В. Малий, В. Міщенко, В. Носік, А. Опря, І. Пучковська, Н. Ревюк, В. Сидор, В. Стратійчук, Є. Тригуб, А. Чанишева та інші.

Метою дослідження є аналіз юридичних фактів, на підставі яких виникають іпотечні правовідносини.

Так, відповідно до ст. 33 Закону України «Про іпотеку» іпотека виникає на підставі договору, закону або рішення суду. До іпотеки, яка виникає на підставі закону або рішення суду, застосовуються правила щодо іпотеки, яка виникає на підставі договору, якщо інше не встановлено законом [1].

Варто відмітити, що поділ зазначених підстав виникнення іпотеки є надзвичайно важливим не тільки з позиції дотримання вимог чинного цивільного законодавства, а й з точки зору оптимізації використання застави нерухомого майна.

Так, іпотека в силу договору (договірної іпотеки) виникає в разі, коли укладається договір, на підставі якого нерухоме майно (право на нерухоме майно), що належить іпотекодавцю, обтягується заставою на користь іпотекодержателя.

Договір про іпотеку – це договір про заставу нерухомого майна або прав на нерухоме майно, згідно з яким одна сторона – іпотекодержатель, який є кредитором за зобов'язанням, забезпеченим іпотекою, має право отримати задоволення своїх грошових вимог до боржника по цьому зобов'язанню з вартості закладеного нерухомого майна (правна нерухоме майно) іншої сторони – іпотекодавцю – переважно перед іншими кредиторами іпотекодавця.

Варто відмітити, що іпотека є додатковим (акцесорним) зобов'язанням і є дійсною лише протягом дії основного зобов'язання, виконання якого вона і покликана забезпечити. Договір про іпотеку виникає з моменту укладення договору, який вважається таким з моменту його нотаріального посвідчення.

Отже, правостановлююче значення для виникнення договірної іпотечної правовідносини має нотаріальне посвідчення договору іпотеки [2].

Законна іпотека виникає за наявності встановлених в законі обставин. Виділяють наступні ознаки законної іпотеки:

- 1) виникає поза волею учасників правовідносин;
- 2) умови її припинення незалежні від волі осіб;
- 3) обтяження майна відбувається виключно після настання сукупності юридичних фактів (існування юридичного складу) [3, с. 68].

Наприклад, згідно ч. 1 ст. 735 ЦКУ країни, у разі передачі ділянки землі під заставу з умовою виплати ренти, одержувач ренти в забезпечення зобов'язання платника ренти набуває право застави на це майно, або ж, відповідно до ст. 88 ПКУ країни, майно платника податків, яким є податковий борг, передається в податкову заставу [?]. Право податкової застави виникає згідно із ПК України та не потребує письмового оформлення.

Таким чином, на підставі вище викладеного прикладу, можна виділити загальні, характерні для всіх законних іпотек юридичні факти, за наявності яких може виникати іпотечна правовідносина в силу закону:

- 1) наявність основного зобов'язання, що забезпечується іпотекою;
- 2) майно, яке буде виступати об'єктом іпотечних правовідносин;
- 3) можливість визначення іпотекодавця та іпотекодержателя.

Що стосується судового рішення як підстави виникнення, зміни та припинення іпотеки, то це є новелою в українському законодавстві та належним чином не закріплено в ньому. Така підстава може мати місце у випадку ухвалення судового рішення про визнання права іпотеки на майно, яке кредитор (іпотекодержатель) вважає таким, що має перебувати в нього в іпотеці.

Враховуючи положення ст. 16 ЦК України та ст. 1 ЦПК України, встановлення іпотеки на підставі рішення суду може бути застосоване як один із способів захисту прав та інтересів учасників цивільних правовідносин. Оскільки до іпотеки, яка виникає на підставі закону або рішення суду, застосовуються правила щодо іпотеки, яка виникає на підставі договору, якщо інше не встановлено законом, таке рішення повинно містити всі відомості, визначені Законом «Про іпотеку» як істотні умови договору [5].

Отже, іпотечні правовідносини є досить різноманітними та за критерієм підстав виникнення класифікуються на договірні, законодавчі та судові. Вважаємо, що такий розподіл відповідає не лише загальноприйнятим науковим позиціям, а й положенням чинного законодавства України.

Список використаних джерел

1. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 № 898-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 38. ст. 313.
2. Ходико Ю.Є. Підстави виникнення іпотечної правовідносини. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13941/1/Khodyko_270-271.pdf (дата звернення: 26.03.2020)
3. Стратійчук В.В. Іпотека в цивільному праві України: дис... канд. юрид. наук. 12.00.03. Київ, 2017, 216 с.

4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. №№ 40-44, ст. 356.

5. Аналіз судової практики застосування судами законодавства, яке регулює іпотеку як заставу нерухомого. Верховний Суд України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/vss00088?an=1> (дата звернення: 27.03.2020).

Біляшевич Т.

студентка IV курсу

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: к.ю.н., доц., доцент

кафедри конституційного,

адміністративного та фінансового права ТНЕУ

Вербіцька М.В.

МЕХАНІЗМ ВІДВОДУ (САМОВІДВОДУ) СУДДІ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІН ДО ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У процесі розбудови правової держави, одним з її найважливіших критеріїв є створення чесної, прозорої та ефективної судової влади. Забезпечення незалежності судової влади обов'язкове для кожної держави, є необхідним та важливим та впливає з права кожного на справедливий та неупереджений суд.

Наявність інституту відводу судді гарантує забезпечення законності судового процесу, здійснення його неупередженою особою відповідно до норм чинного законодавства України. Тому тема відводу судді є актуальною на сьогодні, адже кожна демократична країна прагне досконалості у прийнятті обґрунтованих правових рішень, об'єктивному та неупередженому вирішенні правового спору.

15 січня 2020 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ», що набув чинності 8 лютого цього ж року. Даний законопроект в основному спрямований на комплексне врегулювання питань організації діяльності Верховного Суду для забезпечення ним єдності та сталості судової практики, яке є його основним завданням. Зміни також зачіпали інститут відводу судді.

Тому метою дослідження є порівняння новел, що стосуються механізму відводу судді у Господарському процесуальному кодексі України (далі-ГПК) із його старими нормами.

Окремі аспекти, пов'язані з питаннями відводу, розглядалися у працях таких вчених як С. Демченко, Я. Зейкан, В. Петрик, Д. Притика, С. Фурса та інших.

Спершу звертаємо увагу на п. 3 ст. 39 ГПК: «Якщо суд доходить висновку про необґрунтованість заявленого відводу і заява про такий відвід надійшла до суду за три робочі дні (або раніше) до наступного засідання, вирішення питання про відвід здійснюється суддею, який не входить до складу суду, що розглядає справу, і визначається у порядку, встановленому частиною першою статті 32 цього Кодексу. Такому судді не може бути заявлений відвід.

Якщо заява про відвід судді надійшла до суду пізніше ніж за три робочі дні до наступного засідання, така заява не підлягає передачі на розгляд іншому судді, а питання про відвід судді вирішується судом, що розглядає справу» [1].